

KONTROLA RYNKU WYROBÓW TYTONIOWYCH W UE

Wrzesień 2009

Każdy człowiek pragnie żyć długo i zdrowo. Jednak używanie wyrobów tytoniowych znacząco zmniejsza szanse na takie życie. Liczba palaczy w Unii Europejskiej (UE) maleje, jednak nadal jedna trzecia mieszkańców Europy pali. Narażają oni własne życie i stanowią niebezpieczeństwo dla innych ludzi, czyniąc ich biernymi palaczami. Chcąc w sposób wydajny i ekonomiczny poprawić zdrowie obywateli Europy, Komisja Europejska nieprzerwanie pracuje nad kontrolą rynku wyrobów tytoniowych, współpracując z władzami zarówno na poziomie krajowym, jak i globalnym.

Żniwo śmierci zbierane przez wyroby tytoniowe na społeczeństwie nie może zostać zbagatelizowane...

- 650 000 Europejczyków umiera każdego roku przedwcześnie na skutek używania wyrobów tytoniowych i jest to liczba większa niż wynosi populacja Malty czy Luksemburga
- 19 000 niepalących Europejczyków umiera każdego roku w wyniku narażenia na dym tytoniowy w domu lub w miejscu pracy
- straty finansowe społeczeństwa spowodowane paleniem wyniosły w roku 2000 ponad 100 miliardów EUR.

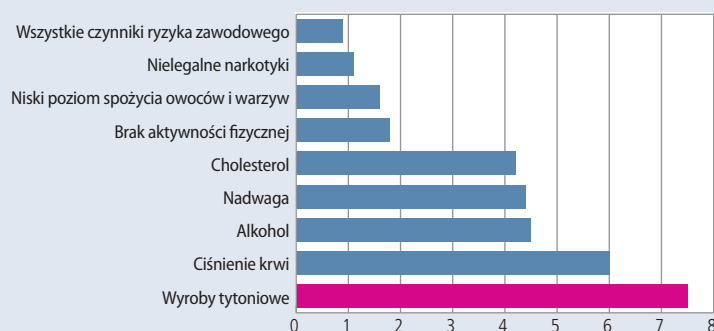
Są jednak znaki mówiące o tym, że sytuacja ulega poprawie:

- Palenie staje się coraz mniej społecznie akceptowane.
- Coraz większa liczba państw należących do Unii Europejskiej wprowadza zakaz palenia chroniący obywateli przez dymem w obiektach publicznych, środkach transportu publicznego oraz w miejscach pracy.
- Kontrola rynku wyrobów tytoniowych rozwija się dynamicznie na całym świecie.

Dziewięć najważniejszych czynników ryzyka zdrowotnego w Unii Europejskiej.

Na podstawie raportu Światowej Organizacji Zdrowia „Global Burden of Disease” (Globalne obciążenie chorobami) (Rehm et al. 2004)

Obciążenie zdrowotne (miliony utraconych DALY)

DALY (disability-adjusted life year): lata życia skorygowane niesprawnością – jednostka czasowa łącząca lata życia stracone z powodu przedwczesnego zgonu i lata życia stracone w związku z czasem przeżytych w stanie niepełnego zdrowia.

PRZEGLĄD ZAŁOŻEŃ

Stosowana w Unii Europejskiej polityka kontroli rynku wyrobów tytoniowych spoczywa na trzech filarach:

- ustawodawstwo
- prowadzone kampanie
- traktaty międzynarodowe.

USTAWODAWSTWO W ZAKRESIE KONTROLI RYNKU WYROBÓW TYTONIOWYCH

Od roku 1980 w Unii Europejskiej prowadzone były inicjatywy ustawodawcze mające na celu zmniejszenie zużycia tytoniu przez obywateli. Z jednej strony celem było uregulowanie rynku produktów tytoniowych w celu zapewnienia ujednoczonych standardów i odpowiednich informacji dla klientów, z drugiej natomiast ustalenie pewnych ograniczeń dotyczących reklamowania tych produktów w trosce o zdrowie publiczne.

W chwili obecnej podstawowe ustawodawstwo w zakresie kontroli rynku wyrobów tytoniowych wywodzi się z dwóch przepisów – dyrektywy w sprawie wyrobów tytoniowych oraz dyrektywy w sprawie ich reklamy. Komisja Europejska spotyka się regularnie z przedstawicielami Państw członkowskich Unii Europejskiej w celu zagwarantowania efektywnego wdrażania przepisów i bierze pod uwagę nowe osiągnięcia rozwojowe.

Dyrektywa w sprawie wyrobów tytoniowych (2001) zawiera podstawowe przepisy europejskie związane z wyrobami tytoniowymi. Dyrektywa:

- wymaga od producentów umieszczania na produktach ostrzeżeń o ich szkodliwości dla zdrowia
- zakazuje używania sformułowań takich jak „lekki” (light), „łagodny” (mild) czy „niska zawartość substancji smolistych” (low tar)
- zmusza producentów do umieszczania pełnych informacji o wszystkich składnikach wchodzących w skład ich produktów
- ustanawia maksymalne limity zawartości substancji smolistych, nikotyny i tlenu węgla w papierosach.

Dyrektywa w sprawie reklamy wyrobów tytoniowych (2003) zakazuje reklamy o charakterze ponadgranicznym w prasie, radio i serwisach online. Zakazuje również sponsorowania imprez o zasięgu ponadgranicznym, jeśli wiąże się to z promocją wyrobów tytoniowych. Reklamowanie i sponsorowanie wyrobów tytoniowych w telewizji jest zabronione już od 1989 roku. Obecnie dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych rozszerza ten zakaz na wszystkie formy handlowych przekazów audiowizualnych, również na prezentację produktów (product placement). Ten kompleksowy zakaz emisji reklam obowiązujący w krajach Unii Europejskiej stanowi główny filar wydajnej polityki związanej z kontrolą rynku wyrobów tytoniowych i pomaga sprawić, aby palenie było mniej widoczne i mniej atrakcyjne dla społeczeństwa.

ŚRODOWISKA WOLNE OD DYMU

Wielu obywateli Europy jest wciąż regularnie narażonych na bierny kontakt z dymem w domu, w obiektach publicznych lub w miejscach pracy. Istnieją wyraźne dowody na to, że kontakt z dymem papierosowym powoduje śmierć, choroby i kalectwo oraz że jest szczególnie szkodliwy dla dzieci i niemowląt. Około jedna trzecia państw europejskich wdrożyła kompleksowe przepisy na rzecz środowisk wolnych od dymu, czego natychmiastowy pozytywny wpływ na zdrowie jest imponujący. Dla przykładu występowanie ataków serca zmniejszyło się o 11–19%. W dniu 30 czerwca 2009 roku Komisja wystąpiła z wnioskiem w sprawie zalecenia Rady wzywającego wszystkie Państwa Członkowskie do przyjęcia do 2012 roku przepisów prawnych chroniących obywateli przed narażeniem na dym tytoniowy.

Wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie środowisk wolnych od dymu tytoniowego wzywa Państwa Członkowskie do:

- przyjęcia i wdrożenia przepisów chroniących obywateli przed narażeniem na dym tytoniowy w zamkniętych obiektach publicznych, miejscach pracy oraz w środkach transportu publicznego, przed upływem trzech lat od przyjęcia Zalecenia.
- wzmocnienia przepisów antynikotynowych środkami dodatkowymi, np. służącymi ochronie dzieci i wspierającym osoby starające się rzucić palenie oraz ostrzeżenia obrazkowe na opakowaniach wyrobów tytoniowych
- wzmocnienia współpracy na poziomie UE przez stworzenie sieci krajowych punktów kontaktowych kontroli wyrobów tytoniowych.

„Kontrola rynku wyrobów tytoniowych jest niezbędna dla poprawy zdrowia publicznego. Przez wiele lat byliśmy w UE pod tym kątem aktywni, lecz walka z paleniem i osiąganie rezultatów to zadanie złożone. Dlatego właśnie opracowujemy przepisy, bierzemy udział w międzynarodowych inicjatywach związanych z kontrolą rynku wyrobów tytoniowych oraz finansujemy zakrojone na wielką skalę kampanie zapobiegawcze. Nadal jednak mamy wiele do zrobienia i nie powinniśmy spocząć na laurach. Komisja nadal będzie pracować nad dalszymi osiągnięciami w zakresie kontroli rynku wyrobów tytoniowych, ponieważ każdy krok ku temu celowi to ogromne osiągnięcie dla zdrowia i jakości życia obywateli”.

NIE TYLKO POLITYKA ZDROWOTNA

Sposoby na ograniczenie stosowania wyrobów tytoniowych można znaleźć nie tylko w polityce zdrowotnej; jest to kwestia wiążąca się z licznymi innymi obszarami.

- Dowody wyraźnie pokazują, że wysokie podatki na papierosy i inne wyroby tytoniowe to jeden z najefektywniejszych instrumentów ograniczających konsumpcję wyrobów tytoniowych, szczególnie wśród młodzieży. Właśnie dlatego ustawodawstwo UE dotyczące **opodatkowania wyrobów tytoniowych** jest coraz częściej uznawane nie tylko za instrument fiskalny, lecz również za instrument polityki zdrowia publicznego. Komisja zaproponowała zwiększenie minimalnych stawek podatku od wyrobów tytoniowych. Dyskusje dotyczące tej propozycji są w toku.
- **Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF)** zajmuje się badaniem przypadków nielegalnego handlu wyrobami tytoniowymi, co kosztuje UE miliardy euro rocznie. Należy tu również dodać, iż nielegalne produkty są tańsze, przez co łatwiej dostępne. Stanowi to zagrożenie dla wysiłków UE związanych z kontrolą rynku wyrobów tytoniowych.
- **Subsydiowanie upraw tytoniu** stanowiło ważną, lecz kontrowersyjną politykę rolną w UE. W trosce o zdrowie publiczne subsydia są aktualnie stopniowo wycofywane i mają zostać całkowicie zniesione do roku 2010.

CELEM SĄ LUDZIE

Poza przepisami UE opracowała również kilka sposobów na zwiększenie świadomości obywateli w zakresie wpływu tytoniu i zachęcanie ich do zaprzestania lub nawet nie rozpoczynania palenia. Zostały one pomyślane tak, aby informowały ludzi o negatywnym wpływie tytoniu na zdrowie.

- Ostrzeżenia dotyczące zdrowia to ważny i efektywny element kompleksowej polityki kontroli rynku wyrobów tytoniowych. W roku 2005 Komisja opracowała serię ostrzeżeń obrazkowych ukazujących negatywny wpływ tytoniu. Ostrzeżenia obrazkowe nie są obowiązkowe w UE, lecz Komisja zachęca do szerszego ich stosowania.
- Zapobieganie to kolejny istotny element stosowanej w UE polityki kontroli rynku wyrobów tytoniowych. Skierowana do ludzi młodych i rozpoczęta w marcu 2005 roku kampania „HELP – dla życia bez tytoniu” to jedna z największych kiedykolwiek zorganizowanych w UE akcji mających na celu podnoszenie świadomości w zakresie

zdrowia. Kampania odbywa się w 27 Państwach Członkowskich dzięki spotom telewizyjnym, witrynie w 22 językach oraz serii europejskich i krajowych konferencji prasowych. HELP 2.0 również kierowana jest do ludzi młodych. Prowadzona w Internecie kampania ma za zadanie udzielić młodym ludziom wszelkich informacji, jakich potrzebują, odnośnie do zagrożeń związanych z paleniem i sposobów na uwolnienie się od nałogu. Zachęca ich do przejęcia kontroli nad własnym życiem i mniejsze poddawanie się wpływom mediów.

Podczas pierwszego etapu (2005–2008) przeszło 70 000 telewizyjnych spotów reklamowych pojawiło się na ponad 96 kanałach, a witryna HELP została odwiedzona przez ponad 7,6 miliona osób. Kampania okazała się dobrze trafiać do młodych ludzi i informować ich o korzyściach związanych z niepaleniem. Znajomość kampanii Help zadeklarowało 59% Europejczyków poniżej 25 roku życia, a 79% młodych osób niepalących przyznało, że spoty skłoniły ich do myślenia o znaczeniu niepalenia.

PRACA BEZ GRANIC DLA ŚWIATA WOLNEGO OD TYTONIU

Aby zmniejszyć zużycie tytoniu na całym świecie UE pracuje również z partnerami międzynarodowymi. W roku 2005 weszła w życie **Ramowa konwencja kontroli rynku wyrobów tytoniowych** – pierwszy międzynarodowy traktat o ochronie zdrowia. Łączy ona 160 państw z całego świata w działaniach mających na celu ograniczenie chorób i liczby zgonów spowodowanych przez wyroby tytoniowe. Na podstawie Konwencji opracowywane będą dalsze standardy czyniące kontrolę rynku wyrobów tytoniowych bardziej uniwersalną. Komisja jest jednym z głównych graczy w tym procesie.

PLAN DZIAŁANIA NA PRZYSZŁOŚĆ

Podejście UE do kontroli rynku wyrobów tytoniowych – ustawodawstwo, prowadzenie kampanii oraz porozumienia międzynarodowe – okazały się istotnymi elementami wpływającymi na ograniczenie stosowania tytoniu w Europie. W ostatnich latach mniej ludzi pali, a obywatele wiedzą więcej o negatywnym działaniu tytoniu.

Jednak wciąż istnieje kilka **kwestii problematycznych**. Młodzi ludzie zaczynają palić w młodszym wieku, a marketing wyrobów tytoniowych w Internecie stale się rozwija. Pojawiają się również **nowe trendy**, takie jak używanie fajek wodnych i niepalne wyroby tytoniowe lub „papierosy elektroniczne”, o szkodliwości których wielu ludzi nie wie lub nie traktuje ich poważnie. Komisja jest świadoma tych nowych problemów i trendów i rozważa najlepsze sposoby na zajęcie się tymi nowymi wyzwaniami.

WIĘCEJ INFORMACJI

- **Witryna DG SANCO o tytoniu:**
http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/Tobacco/tobacco_en.htm
- **HELP – dla życia bez tytoniu:**
<http://pl-pl.help-eu.com/pages/index-16.html>
- **Ramowa konwencja kontroli rynku wyrobów tytoniowych Światowej Organizacji Zdrowia (WHO):**
<http://www.who.int/fctc>

Prawa autorskie: Wspólnoty Europejskie, 2009 r.
Powielanie dozwolone pod warunkiem wskazania źródła, o ile nie służy celom komercyjnym.
Dyrekcja Generalna ds. Zdrowia i Konsumentów
Komisja Europejska, B-1049 Bruksela
http://ec.europa.eu/dgs/health_consumer/index_en.htm

ISBN 978-92-79-13389-3
doi 10.2772/48972

Niniejszy dokument sfinansowała Komisja Europejska w ramach umowy z firmą Qwentex KANTOR.
Został on opracowany wyłącznie dla celów informacyjnych i nie stanowi urzędowych wytycznych Komisji w zakresie wykładni prawa lub polityki UE.

ISBN 978-92-79-13389-3

9 789279 133893